

z nemškimi učnim jezikom za podgimnazijo paralelko deloma s slovenskim učnim jezikom. In sicer se v I. b. razredu razen geografije in matematike učé vsi predmeti slovenski; v II. b. razredu je še pri nemščini in v drugem polletju za naravoslovje nemščina učni jezik. V razredu III. b. se poučujejo razen krščanskega nauka in slovenščine vsi predmeti v nemškem jeziku, isto tako tudi v paralelkah in pri dijacih, ki gredo iz paralelek naprej; za učence, ki stopijo v razred I. a, je slovenščina, tudi ako jim je materin jezik, le fakultativna. Na nadgimnaziji v Rudolfovem*) poučuje se v slovenščini krščanski nauk v prvih štirih razredih, dalje latinščina v I. in II. razredu in slovenski jezik v vseh razredih. Sicer je ves pouk nemški. Na nepopolnej podgimnaziji v Kranji**), ki je zdaj dvarazredna in se baš razširjava, je ista uredba, kakor v Rudolfovem. Na nadgimnaziji v Gorici (na katerej bilo je koncem šolskega leta 1880—1881 47 nemških, 125 italijanskih, 164 slovenskih učencev) nemški je ves pouk, iznimši slovenščino in italijanščino in veronauk v I. in II. razredu spodnje gimnazije. Na nadgimnazijah v Celji in Mariboru in na višjej realki v Ljubljani rabi slovenščina kot učni jezik jedino le pri slovenskem jeziku, kateri je obligaten za slovenske dijake.

Ako primerjamo tu navedene faktične razmere kakoršne so na omenjenih učiliščih, z resolucijo, skleneno l. 1880 po zbornici poslancev, nahajamo takoj znaten razloček. Ne da bi v tej zadevi navajal vse posameznosti, naj kot vzgled omenjam naslednje: Navedena resolucija je, ker hoče vpeljati slovenski učni jezik le po razmeri sočih učnih sredstev, sestavljena z vso previdnostjo in ne more se jej očitati prebrzega priganjanja. No, tiskana je na pr. in potrjena (aprobirana) slovenska učna knjiga za geografijo (Jesenkova) in vendar se poučuje na slovenskih paralelkah v Ljubljani, kjer se s slovenščino razmeroma ravna še najbolj rahlo, geografija uže počenshi od I. razreda v nemškem jeziku. Dalje je aprobirana učna knjiga za botaniko (Pokorny, priredopis rastlinstva s podobami, poslovenjen po Tušekcu, Prag 1872); a botanika se nikjer ne poučuje v slovenščini. Na gimnazijah v Celji in Mariboru (kjer je Slovencev blizu polovica vsega števila) ne pripušča se slovenščini niti toliko, kolikor na gimnazijah v Kranjskej. Na gimnaziji v Gorici sta sicer v I. in II. razredu dve paralelki — namreč A. oddelek za Italijane in Nemce, B. oddelek za Slovence***) — pouk je izvzemši veronauk in dotični materni jezik skozi in skozi nemški, akoravno bi bilo brez dvombe prikladno, z ozirom na veleod-

važno število slovenskih in italijanskih učencev, da se v pošteveh jemljeta gori omenjeno jako veljavno mnenje deželnega zbora goriškega in gori tudi uže omenjena peticija deželnega odbora goriškega.

Res se je sicer naznanilo šolskemu odseku, da je c. k. naučno ministerstvo pred kratkim stavilo prašanje deželnemu šolskemu svetu v Kranjskej, bi se li in kako mogel razširiti poučni obseg slovenskemu jeziku. Kakor se kaže, to prašanje nij imelo posledka. A razširjenje poučnega obsega slovenskemu jeziku ne le v Kranjskej, ampak tudi v Goriškej in v Spodnji Štajerskej mora se smatrati v smislu l. 1880 v zbornici poslancev sklenene resolucije nujno potrebno.

(Konec prib.)

Gospodarske stvari.

Kaj je boljše sladko ali skisano smetano v puter mestih.

Skoraj večji del naših gospodinj misli, da je dosti boljše kisló, kakor pa sladko smetano mestih. Pravijo, da se iz kisle mnogo več putra nameda kakor iz jednake množine sladke smetane. In to je tudi resnica. Ali iz sladke smetane izmedeni puter je dosti boljši od onega iz kisle. Kar se toraj na večini zgubi, to se pa na dobroti pridobi.

Vsled kisanja narejajo se iz mlečnega sladkorja razne kvasne snovi, ktere so dobroti putrovej zelo na škodo. Znano je, da smetana, ki je dalje časa na kakem toplem kraju stala, dobi duh po potu, (od tako imenovane putrove kisline). To je tudi ravno tista kislina, ki nastane, kedar puter ožoltne in ki ga potem več ali manj neužitnega napravlja.

Ko ta kislina v smetavi nastane, se sirovina v podobi majhnih snežink iz smetane izločuje, kar se ravno pri sirjenji ali kisanji mleka godi. Pri medenji se toraj znameniti del te sirovine med puter zameda in ravno ta sirovina je vzrok, da se puter kmalu razkrajja in da se ne drži dolgo v dobrem stanu.

Najbolj navadni puter je namreč smez iz putrove maščobe in pa iz drugih tvarin. Dober puter mara kolikor največ maščobe, drugih snovij pa kolikor mogoče malo. Po medenji kisle smetane se pa mnogo brezmaštnih rečij v puter podela in tako boče tudi jasno, odkod da pride, da se iz kisle smetane več putra nameda. Samo po sebi je pa umevno, da je treba gledati, da se kolikor mogoče čist, zlahten in trpežen puter izmede. Kdor le na veliko gleda, ta lahko več nameda, ker se putru malovredne druge snovi lahko primejejo.

Kolikor kislejša tedaj smetana, toliko tudi več putra. Zato pa ravno medenje kisle smetane ni nasvetovano. Tukaj še omenjamo, da bi se zelo

*) Koncem šolskega leta 1880—1881. 163 Slovencev, 8 Nemcev.

**) 66 Slovencev, 1 Nemeec.

***) Koncem šolskega leta 1880—81 bilo je v I. A. 29 italijanskih, 12 nemških in I. B. 30 slovenskih učencev, v II. A. 26 italijanskih, 4 nemški, v II. B. 39 slovenskih učencev.

skisana smetana sploh ne smela nikoli mesti. Temu nasproti je pa zmerno kisanje smetane res dobro, ker se nekaj več putra namode, in še ravno tako dobrega, kakor iz sladke smetane.

Na kisanje smetane je toraj treba tudi gledati, ker tudi zmerno kisanje lahko dobroti putra škoduje.

Posode, v katerih se smetana brani in kisa, morajo popolnoma čiste biti. Pocijnena, plehnata posoda je boljša od vsake druge. Posoda se mora rablo zavezati in na snažnem mestu v čistem zraku postavljena biti, kjer temperatura prenašli in preveliki menjavi ni izpostavljena. Ko bi temperatura mlečne shrambe precej pod 24° C. padla, tedaj je dobro nekaj smetane pred medenjem zgreji in potem mrzlo pridjati in prav dobro pomešati. Dobro je vso smetano od časa do časa premešati, tako se bolje ravnomerno in prej skisa.

Skušnje so pokazale, da se iz kisle smetane več putra namode ko pa iz sladke in da je na jeden kilogram putra za 1½ litra smetane več potrebno, če se sladka smetana mede.

Preiskal se je pa tudi namenjeni puter iz sladke smetane. Njegov okus je bil čist, mil in kakor orehovih jedrc. Pa tudi ovi puter iz kisle smetane je imel dober in čist duh in okus, ker se je pri kisanju na vse potrebne okoliščine ozirjal.

Vidi se, da ima puter iz sladke smetane več maščobe v sebi in je toraj določno boljši od onega iz kisle. Tudi je tak puter dosti boljše trpežen in se da dosti dalje časa hranjevati.

Konjski sejmi v Gradci. Kakor znano, obnesel se je prvi mesečni sejem za konje v Gradci jako dobro. Na sejmu je bilo priguanih 300 konj in na Dunaj jih je bilo 30 prodanih, da si so zunanji kupci še le malo o tem sejmu vedeli. Prihodnji sejem za konje bode v četrtek dne 1. junija. Na ta sejem se bodo vsi Dunajski, Solnograški in Tržaški kupci povabili. Jako bi bilo torej želeti, da se konjski lastniki tega sejma v mnogobrojnem številu udeležijo.

Dopisi.

Iz Celja. (Tukaj je slovenska zemlja — tukaj je Slovencev dom.) Za nas Slovence in našo prihodnost je napočila zelo važna doba. Čeravno je zmiraj dolžnost vsakega poštenega narodnjaka, braniti se zoper sovražnikove napade, bodi si od te ali one strani, vendar je zdaj nastopil za slovenski narod odločilen trenotek. Malokedaj je slišal slovenski narod, kateri gotovo nikomur na svetu nič žalega ni storil, ampak le bil prepohleven, preponižen in tako spodbujal nasprotnikovo ošabnost in brezozirnost, od narodnih svojih zovražnikov tako grdih psok, nikoli ni bil v nemških časnikih takó nesramno zmerjan, kakor sedaj. Imenujejo se liberalce, svobodnjake pa so le laži liberalci in posilniki. Liberalci nobenemu

drugemu narodu ne pripoznajo politične pravice, kakor samo nemškemu. Ker so morali vzdihovati vsi nenemški narodi dozdej pod nemškim jarmom, zato tudi zdaj trobijo v svet, da brez njihovega vladanja Austrija obstati ne more. Drugi slovenski naši bratje, Poljaki in Čehi, kakor Hrvati, so se rešili teh železnih okov, v katere so bili dolgo, dolgo vkovani; to pa res ne gre našim dobrim liberalcem glavo in zato se zdaj tak pridno ozirajo na nas Slovence, kateri smo še edini narod, ki si ni mogel priboriti vseh svojih pravic. — Ozrimo se po svetu! Kamor pogledaš, povsod se otroci podučujejo v svojem materinskem jeziku, v tistem jeziku, katerega so njih mati moliti učili, v jeziku, v katerem so se med seboj, v prvih svojih letih pomenkovali in pozdravljali; ker vsak narod in če bi bil še tako neolikan, sprevidi vsaj to, da je tisti jezik človeku naj dražji, v katerem je spregovoril prve besede, katerega govorijo v domovini svojej. Povsod se pa zaničujejo tisti odpadniki, kateri so se dali tako daleč zapeljati, da njih je na zadnjič še sram, govoriti v domačem jeziku; povsod drugod noben pošten človek ne mara za takšo goljazen, ktera noče več poznati svoje matere, svoje domovine, svojega materinskega jezika. Za odpadnike v vojski, za izdajice, je skrbela vojaška postava; taki se pokončajo na vislicah ali se ustrelijo — za narodne odpadnike pa druge kazni ni, kakor da jih vsak pošten narodnjak prav iz sreča omiluje pa tudi njihove družbe izogiba. Tako bi moralo vsaj biti. Poglejmo pa malo po naši domovini, če se to tudi zgodi. Žalibože da ne. V mnogih občinah vidimo sedeti v odboru možé, kateri vlečejo le prerado na drugo stran in celó nasprotujejo našim željam, se vé da večjidel ne iz prepričanja, ampak takrat, če si mislijo s tem pridobiti pri nasprotnikih naših veljavo ali celó denarni dobiček. V nekterih občinah si pa celó še zvolijo nemčurja za župana; v premnogih občinah spet imajo in plačujejo nemčurskega pisarja. To je, Slovenci, rakova bolezen, dokler se ne bodo poboljšale te razmere, ne bo in ne more boljše biti. (Konec prih.)

Iz Dunaja. (Nemskutarske prošnje) podpisali in znanemu ptujskemu doktorju v koš skočili so: sv. Anton na Pohorji (Janez Rak, Fr. Kovač, Anton Mravljak, Simon Kellerberger, Namensfertiger), mesto Ormož, sv. Jurij na Ščavnici (Janez Gorički, župan, Fr. Kreft, Jos. Vaupotič), Grabonošen (Fr. Ferenz, Mat. Verbljak, Jak. Terstenjak), Gruška gora (Fr. Feguš, Joh. Konečnik, Sebastian Skok), sv. Ilj in Turjak (Bl. Krajnc, Jakob Prewolnig, Rudolf Ledl, Miha Rantusch, Jakob Novak, Jož. Krajnc), Jurovec (Jan. Kürbisch) dalje več podkrižanih iz občin Markeldorf, Poppendorf, Lanzendorf, Sella, sv. Vid, katere je zapisal neki Franz Mendaš, Ūrešavec pri Radgoni (Fr. Wratschitsch, Mat. Neudauer, R. v. Pichl), Mihalovec (L. Petovar, M. Zadravec, J. Lesjak), Orehovci (J. Mlineritsch, A.